

УДК 351

Катерина МАЙСТРЕНКО

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна академія управління персоналом (Київ, Україна), e-mail: kate.maistr@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8586-9271

Олександр АКІМОВ

доктор наук з державного управління, професор Заслужений економіст України, професор кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна академія управління персоналом (Київ, Україна), e-mail: 1970aaa@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9557-2276

Людмила АКІМОВА

доктор наук з державного управління, професор, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри трудових ресурсів і підприємництва, Національний університет водного господарства та природокористування (Рівне, Україна), e-mail: l_akimova@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2747-2775

Бібліографічний опис статті: Майстренко, К., Акімов, О., & Акімова, Л. (2023). Публічна політика у контексті програм розвитку соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 38–44, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-4-6>

**ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У КОНТЕКСТІ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ-СИРИТ В УКРАЇНІ**

Автором досліджено, що публічна політика, щодо програм розвитку соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні має на меті забезпечення дітей-сиріт повноцінним доступом до освіти, психосоціального розвитку та соціального захисту. З'ясовано, що політика передбачає створення різних інструментів, включаючи дитячі будинки, інтернати, прийомні сім'ї, та інші заходи, що сприяють їхньому благополуччю та інтеграції в суспільство. Ключовими компонентами є якісна освіта та педагогічна підтримка, психологічна допомога, а також програми фінансової підтримки. Визначено, що публічна політика спрямована на забезпечення дітей-сиріт не лише фізичною, але й психологічною та соціальною підтримкою для їхнього успішного майбутнього. Україна зосереджує свої зусилля на створенні сприятливого середовища для розвитку дітей-сиріт, забезпечуючи їм права та можливості на рівний старт у житті. Обґрунтовано, що публічна політика спрямована на те, щоб діти-сироти мали доступ до освіти, оточені дбайливою педагогічною підтримкою та психологічною допомогою, а також можливість інтегруватися в суспільство та розвивати свій потенціал. Вона свідчить про соціальну відповідальність та гуманізм української держави, спрямовану на забезпечення кращого майбутнього для найбільш вразливих дітей у суспільстві. Підкреслено, що основними складовими цієї публічної політики є доступ до якісної освіти та педагогічної підтримки, психологічна допомога, програми фінансової підтримки та інші заходи, спрямовані на забезпечення дітей-сиріт фізичним, психологічним і соціальним розвитком. Ця політика важлива для забезпечення дітей-сиріт можливостями для їхнього гідного майбутнього і відзначається гуманістичним підходом до найвразливіших членів суспільства.

Ключові слова: державна політика, державне управління, діти-сироти, соціально-педагогічна підтримка, публічна політика, освіта, психологічна підтримка, соціальна робота, соціальна підтримка, соціальний захист, педагогічна допомога.

Kateryna MAISTRENKO

Candidate Of Sciences In Public Administration, Associate Professor Of The Department Of Public Administration, Interregional Academy Of Personnel Management (Kyiv, Ukraine), e-mail: kate.maistr@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8586-9271

Oleksandr AKIMOV

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor of the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management (Kyiv, Ukraine), e-mail: 1970aaa@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9557-2276

Liudmyla AKIMOVA

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Professor of the Department of Labor Resources and Entrepreneurship, National University of Water and Environmental Engineering (Rivne, Ukraine), e-mail: l_akimova@ukr.net
ORCID: 0000-0002-2747-2775

To cite this article: Maistrenko, K., Akimov, O., & Akimova, L. (2023). Public policy in the context of programs for the development of socio-pedagogical support for orphans in Ukraine. *Public Administration and Local Government*, 4, 38–44, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-4-6>

PUBLIC POLICY IN THE CONTEXT OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT DEVELOPMENT PROGRAMS FOR ORPHAN CHILDREN IN UKRAINE

The author has researched that the public policy regarding development programs of socio-pedagogical support for orphans in Ukraine aims to provide orphans with full access to education, psychosocial development and social protection. It was found that the policy provides for the creation of various instruments, including orphanages, boarding schools, foster families, and other measures that contribute to their well-being and integration into society. Key components are quality education and pedagogical support, psychological assistance, and financial support programs. It was determined that public policy is aimed at providing orphans not only with physical, but also with psychological and social support for their successful future. Ukraine focuses its efforts on creating a favorable environment for the development of orphans, providing them with rights and opportunities for an equal start in life. It is substantiated that public policy aims to ensure that orphans have access to education, surrounded by careful pedagogical support and psychological help, as well as the opportunity to integrate into society and develop their potential. It testifies to the social responsibility and humanism of the Ukrainian state, aimed at ensuring a better future for the most vulnerable children in society. It is emphasized that the main components of this public policy are access to quality education and pedagogical support, psychological assistance, financial support programs and other measures aimed at providing orphans with physical, psychological and social development. This policy is important to provide orphans with opportunities for a dignified future and is characterized by a humanistic approach to the most vulnerable members of society.

Key words: public policy, public administration, orphans, social and pedagogical support, public policy, education, psychological support, social work, social support, social protection, pedagogical assistance.

Постановка проблеми. Наша країна стикається з серйозною проблемою в сфері соціального захисту та освіти для дітей-сиріт. Багато з цих дітей стикаються з відсутністю стійкого піклування, соціальної вразливості та недостатньою підтримкою в різних аспектах їхнього життя. Неприятливі умови виховання можуть негативно позначитися на їхньому фізичному, психологічному та соціальному розвитку. Проблема полягає в тому, що в Україні існує недостатня системність та координація у публічній політиці щодо дітей-сиріт. Діти-сироти зіткнуться з відсутністю доступу до якісної освіти, відчувають соціальну вразливість та психосоціальні проблеми. Потрібно розвивати прийомні сім'ї, покращувати доступ до освіти та психологічної підтримки, а також розробити систему координації та фінансування для ефективної підтримки дітей-сиріт в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми ролі публічної політики у контексті програм розвитку соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні досліджували такі науковці, як: А. Заблоцький,

О. Мордань, О. Купенко, О. Сьомін, Є. Пліско, В. Тіщенко та інші.

Мета статті. Метою статті є аналіз та дослідження сучасної публічної політики в Україні, щодо програм розвитку соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному українському суспільстві тема соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт виокремлюється як особливо важлива у дебатах, пов'язаних із державною соціальною політикою. Ця категорія дітей є найбільш вразливою, а тому публічна політика, спрямована на забезпечення їхнього благополуччя, є стратегічно важливою для стабільності і розвитку країни.

Проаналізувавши існуючий стан справ, можна зрозуміти, що без належного державного регулювання, інвестування ресурсів та розробки цілеспрямованих програм, діти-сироти можуть стикнутися з численними проблемами у своєму подальшому житті.

Таким чином, зосередження на публічних програмах соціально-педагогічної підтримки

дітей-сиріт не тільки прояв гуманізму, але й стратегічна інвестиція в майбутнє країни.

Доречно наголосити, що публічна політика в сфері соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт є важливим напрямом роботи державних органів влади України. Проблема дітей-сиріт завжди актуальна, адже це категорія населення, яка потребує особливої уваги і захисту з боку держави.

Необхідно зазначити думку вченого О. Купенка (Купенко, 2020, с.192), який вважає, що забезпечення прав та інтересів дітей-сиріт в Україні вимагає комплексного підходу та координації зусиль з боку держави, громадськості і міжнародних організацій. Нижче наведена таблиця з різними заходами та способами, які можуть допомогти у забезпеченні дітей-сиріт правами та можливостями для розвитку та самореалізації.

Слід зазначити, що забезпечення прав та інтересів дітей-сиріт в Україні є важливою суспільною місією, яка вимагає комплексного та об'єднаного підходу. У таблиці були наведені різноманітні заходи та стратегії, спрямовані на забезпечення дітей-сиріт доступом до освіти, медичних послуг, а також можливості для їхнього розвитку та самореалізації.

Варто наголосити, що заходи включають в себе створення сприятливих умов для дітей-сиріт, розробку програм підтримки, активізацію громадськості, забезпечення якісної освіти та співпрацю з міжнародними організаціями (Акімов, 2014, 2018а, 2018b, 2019). Важливо зауважити, що ці заходи повинні взаємодоповнювати один одного і бути реалізованими з урахуванням конкретних потреб та умов дітей-сиріт.

Спільна праця держави, громадських організацій, благодійників та міжнародних парт-

Таблиця 1

Заходи для забезпечення прав та інтересів дітей-сиріт в Україні

Захід	Опис
Створення умов для реалізації прав дітей-сиріт	забезпечення доступу до освіти, медичних послуг та можливостей для розвитку та самореалізації
Розробка та впровадження програм підтримки	допомога в адаптації після втрати родини, психологічна підтримка, надання житла та інші послуги
Залучення громадськості	активізація ролі громадських організацій, благодійників і волонтерів у допомозі дітям-сиротам
Освітні програми	забезпечення якісної освіти та професійної підготовки для майбутнього успішного виходу в соціум
Співпраця з міжнародними організаціями	використання міжнародного досвіду та підтримка міжнародних організацій у реформуванні системи допомоги дітям-сиротам

Складено та узагальнено на основі аналізу джерела.

нерів може допомогти покращити становище дітей-сиріт в Україні і забезпечити їм можливість належної самореалізації та врегулювання у соціумі.

Варто відмітити думку вчених Л. Цибулька та К. Ахтирської (Цибулько і Ахтирська, 2019), які вважають, що система соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні є життєва важливою для забезпечення стабільного та здорового розвитку дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах. Однак виклики, з якими стикається ця система, можуть ускладнити впровадження ефективних стратегій підтримки.

Розглянемо більш докладніше два основних виклики:

Недостатній рівень фінансування:

– **вплив на якість послуг:** недостатнє фінансування призводить до того, що заклади, які надають підтримку дітям-сиротам, не можуть

забезпечити достатній рівень кадрових ресурсів, матеріально-технічної бази та освітніх програм;

– **обмеженість ресурсів:** через обмежений бюджет може виникнути ситуація, коли не всі діти отримують необхідну допомогу або коли допомога надається на недостатньому рівні;

– **залежність від зовнішніх джерел:** часто установи змушені звертатися за підтримкою до міжнародних донорів, що може вплинути на стабільність та тривалість програм.

Робота з дітьми, які пережили травматичні ситуації:

– **психологічна складність:** діти, які пережили втрату батьків, насильство або інші травматичні події, можуть мати глибокі емоційні рани. Це вимагає від спеціалістів глибоких знань у галузі психотерапії;

– **індивідуальний підхід:** кожна дитина є унікальною і потребує індивідуального підходу.

Стандартні програми можуть не бути ефективними для всіх дітей;

– *недостатній професійний рівень*: не всі спеціалісти мають достатні навички та досвід для роботи з травмованими дітьми. Це може призвести до невірної підходу або, навпаки, до перевантаження професіоналів (Цибулько і Ахтирська, 2019).

Отже, система соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні є важливим засобом забезпечення благополуччя та стабільного розвитку дітей, що опинилися в ускладнених обставинах. Проте на шляху до ефективної реалізації такої підтримки існують суттєві виклики (Sukhova, et al., 2022; Venediktov, et al., 2021; Zapara, et al., 2021).

Доречно розглянути, перший виклик – недостатнє фінансування. Це призводить до обмеженості ресурсів, зниження якості послуг та залежності від зовнішніх джерел підтримки. Другий ключовий виклик потреба в роботі з дітьми, які пережили травматичні події. Такі діти потребують особливого, індивідуального підходу та глибокої психологічної підтримки, що вимагає від фахівців високого професіоналізму та спеціалізації.

Крім цього, для подолання цих викликів державі варто зосередити увагу на збільшенні фінансових вкладень в соціально-педагогічні програми, забезпеченні відповідної підготовки спеціалістів та розробці гнучких підходів до роботи з дітьми, з урахуванням їх індивідуальних потреб. Тільки комплексний підхід дозволить створити ефективну систему підтримки для дітей-сиріт в Україні.

На думку вченого А. Заблоцького (Заблоцький, 2018, с.141-148), який вважає, що у сучасному світі завдання держави забезпечити кожній дитині гідне життя, освіту та підтримку набуває особливого значення. Особливо актуальним це стає в контексті дітей-сиріт, які, втративши родинне тепло, опиняються перед обличчям численних викликів. Україна, як і багато інших країн, стикається із завданням оптимізації своєї системи соціальної підтримки цієї вразливої категорії дітей. Адже саме від ефективності державних програм, ініціатив та стратегій залежить майбутнє цих малят, а разом з тим і стабільність та благополуччя всього суспільства в цілому (Купенко, 2020).

Варто розглянути основні ключові напрямки публічної політики у контексті розробки програм соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні, можна виділити наступні важливі аспекти:

– *забезпечення сталого фінансування*: важливим кроком є збільшення бюджетних

вкладень в соціальну захищеність та підтримку дітей-сиріт. Додаткові кошти можуть сприяти розширенню мережі закладів, набору кваліфікованих спеціалістів, а також впровадженню інноваційних підходів у роботі з дітьми;

– *співпраця з міжнародними партнерами*: міжнародний досвід може слугувати джерелом натхнення для реформування національної системи підтримки. Співпраця з зарубіжними експертами, міжнародними організаціями та донорами може прискорити процес модернізації та адаптації найкращих світових практик;

– *розробка індивідуальних програм*: у зв'язку з унікальними потребами кожної дитини необхідно розробляти індивідуальні програми підтримки, які б були спрямовані на соціалізацію, освіту та психологічну реабілітацію;

– *підвищення кваліфікації спеціалістів*: спеціалісти, які працюють з дітьми-сирітками, повинні регулярно проходити тренінги та курси підвищення кваліфікації, щоб залишатися в курсі сучасних методик і підходів;

– *впровадження превентивних програм*: окрім реактивних заходів, важливо розробляти та впроваджувати програми, спрямовані на превенцію ситуацій, коли діти стають сиротами. Це може включати підтримку сім'ї, соціальні програми для батьків у складних обставинах та інше;

– *залучення громадськості*: залучення громадських організацій, волонтерів та активістів може значно підсилити зусилля держави у підтримці дітей-сиріт. Спільні проекти та ініціативи можуть принести новий погляд на проблему та запропонувати альтернативні рішення (Мордань, 2012, с.75-78).

Наглядно видно, що успіх у реалізації публічної політики у сфері соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт залежить від комплексного підходу, взаємодії різних інституцій, врахування міжнародного досвіду та активної участі громадськості.

Варто відмітити думку вченого О. Сьоміна (Сьомін, 2020), що система соціального захисту та підтримки для дітей-сиріт в Україні включає в себе різноманітні заходи та установи, спрямовані на забезпечення дітей, які втратили батьків або були позбавлені батьківського піклування, необхідною допомогою та умовами для нормального розвитку.

Основні складові цієї системи включають наступне:

– *дитячі будинки* (дитячі будинки для сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування): ці установи призначені для дітей, які не мають

батьків або перебувають в небезпеці у своїх сім'ях. Дитячі будинки забезпечують дітей житлом, харчуванням, медичною допомогою, освітою та соціальною підтримкою;

– *інтернати*: інтернати – це установи, де діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, можуть отримати житло, освіту, медичну допомогу та інші види підтримки. Вони часто розташовані у великих містах та надають дітям можливість отримати освіту та навички для подальшого самостійного життя;

– *прийомні сім'ї*: система прийомних сімей дозволяє дітям-сиротам вирости в структурі нормальної сім'ї, де для них стають батьками прийомні батьки. Це сприяє соціалізації та психологічному благополуччю дітей;

– *програми фінансової підтримки*: для прийомних батьків та сімей, які виростили дітей-сиріт, існують різні програми фінансової підтримки. Це може включати в себе виплати на утримання та освіту дітей;

– *адаптація*: для дітей-сиріт, які не можуть бути повернуті до своїх біологічних сімей, може бути розглянута опція адаптації. В Україні існують процедури та законодавство, що регулюють адаптацію як спосіб надання дітям нового дому та сім'ї;

– *соціальні послуги та консультування*: для дітей-сиріт та їхніх прийомних сімей надаються різноманітні соціальні послуги, включаючи психологічну підтримку, консультування з питань виховання та правову допомогу (Сьомін, 2020).

Отже, ця система підтримки та соціального захисту дітей-сиріт існує з метою забезпечення їхнього фізичного, психологічного та соціального благополуччя, а також гарантування їхніх прав та можливостей на рівний старт у житті. Робота в цьому напрямку важлива для створення справедливого та гуманного суспільства.

Доречно наголосити, що освіта та педагогічна підтримка дітей-сиріт в Україні є однією з ключових складових системи підтримки цієї вразливої категорії дітей. Україна гарантує дітям-сиротам доступ до загальної освіти. Вони мають можливість навчатися в загальноосвітніх школах разом з іншими дітьми. Держава забезпечує фінансову підтримку для забезпечення навчання дітей-сиріт, включаючи надання безкоштовних підручників та інших навчальних матеріалів (Докієнко, 2011; Клименко, 2015).

Крім цього, для дітей-сиріт, які мають особливі освітні потреби або важкі обставини, створюються спеціалізовані освітні програми. Це можуть бути інклюзивні класи, спеціальні школи або інші форми освіти, які враховують індиві-

дуальні потреби дитини. Для дітей-сиріт важлива педагогічна підтримка. Це може включати в себе роботу з психологами, соціальними працівниками та іншими спеціалістами, які надають психологічну та соціальну допомогу, сприяють адаптації та вирішенню навчальних проблем (Пліско і Тищенко).

Варто зазначити, що дітям-сиротам надається підтримка в питаннях професійного вибору та підготовки до майбутньої кар'єри. Це може включати в себе практичну підготовку, стажування та консультації щодо вибору професії. Для дітей-сиріт, які мають бажання продовжувати освіту на вищому рівні, існують програми та підтримка при вступі до університетів та вищих навчальних закладів. Забезпечення того, щоб діти-сироти були частиною суспільства і мали можливість розвивати свої інтереси та таланти, також є важливим аспектом. Це може включати в себе участь у культурних заходах, спортивних командах, гуртках тощо. Для забезпечення якості освіти та педагогічної підтримки проводяться моніторинг та оцінка результатів. Це допомагає виявити проблеми та вдосконалити програми (Енциклопедія...).

Україна вдосконалює свій підхід до освіти та педагогічної підтримки дітей-сиріт, забезпечуючи їм рівні можливості для навчання, розвитку та успіху у житті. Це є важливим кроком у забезпеченні їхнього повноцінного соціального та освітнього розвитку.

Отже, в Україні існує комплексна система підтримки та соціального захисту дітей-сиріт, яка включає в себе доступ до якісної освіти та педагогічної підтримки, спеціалізовані програми, прийомні сім'ї, інтернати та інші заходи для забезпечення їхнього благополуччя, розвитку та соціальної інтеграції. Ця система покликана гарантувати права та можливості дітей-сиріт для їхнього належного розвитку та майбутнього успіху.

Висновок. Таким чином, проаналізувавши вищезазначене можна дійти висновку, що публічна політика, щодо програм розвитку соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні визначається з метою забезпечення дітей-сиріт доступом до повноцінного життя, освіти, та психосоціального розвитку, а також забезпечення їхнього соціального та психологічного благополуччя. Вона включає в себе створення системи соціального захисту, доступ до якісної освіти та педагогічної підтримки, сприяє адаптації та інтеграції дітей-сиріт у суспільство, а також сприяє їхньому самостійному розвитку та майбутньому успіху. Україна виконує ці завдання через створення різноманітних

установ, таких як дитячі будинки, інтернати, прийомні сім'ї, інклюзивні освітні програми та інші соціальні ініціативи. Також важливими елементами є підтримка при вступі до вищих навчальних закладів, педагогічна підтримка та психологічна допомога.

Отже, публічна політика спрямована на створення сприятливих умов для фізичного, психологічного і соціального розвитку дітей-сиріт, гарантування їхніх прав і можливостей, і важлива для забезпечення гідного майбутнього цієї вразливої категорії дітей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Акімов О.О. Психологічні аспекти проявів корупції в державному управлінні. *Державне управління: теорія та практика*. 2014. № 1. С. 181–188.
2. Акімов О.О. Функціональні чинники системогенезу професійної діяльності державних службовців. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018а. № 24. С. 68–74. DOI: 10.32702/2306-6814.2018.24.68.
3. Акімов О.О. Концепт системогенезу професійної діяльності державних службовців. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018b. № 23. С. 133–138. DOI: 10.32702/2306-6814.2018.23.133.
4. Акімов О.О. Робастність системи професійної діяльності державних службовців: системогенезний контекст. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 5. С. 104–109. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.5.104.
5. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=26159 (дата звернення: 26.09.2023).
6. Заблоцький А.Р. Сучасний погляд на усиновлення дітей-сиріт як на альтернативну форму державної опіки. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету України*. № 1 (15) м. Хмельницький, 2018 р. С. 145–148.
7. Інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. / Л. Докієнко та ін. Київ : Академвидав, 2011. 408 с.
8. Клименко В. Фінансовий ринок : навчальний посібник. / за ред. Павлова В. І. та ін. Київ : «Центр учбової літератури», 2015. 358 с.
9. Купенко О.В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. м. Суми : Сумський державний університет, 2020 р. С. 192.
10. Мордань О. Міжнародна практика реформування державної системи опіки: досвід для України. *Державне управління та місцеве самоврядування : збірник наук. праць*. 2012 р. № 2. С. 75-85.
11. Пліско Є., Тіщенко В. Аналіз сучасного стану соціального захисту дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/259992/256359> (дата звернення: 26.09.2023).
12. Сьомін О. Правові засади влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: проблемні питання та напрями вирішення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020 р. № 5 URL : http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/5/tom_1/16.pdf (дата звернення: 26.09.2023).
13. Цибулько Л.Г., Ахтирська К.В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківської опіки, у Бельгії. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка* № 1 (324), 2019 р. URL: <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/article/view/30/27> (дата звернення: 26.09.2023).
14. Sukhova K., Borodin Y., Tarasenko T., Komarova K. Organizational mechanism of state management of social services in territorial communities. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 2022, 12(1), XXVII, 188-192.
15. Venediktov V., Boiko V., Kravchenko I., Tyshchenko O. European standards of mediation in civil disputes and their implementation in Ukraine: theory and practice. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 2021, 11(2), XXI, 25-29.
16. Zapara S., Pronina O., Lohvinenko M. Legal regulation of the land market: European experience and Ukrainian realities. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 2021, 11(2), XXI, 18-24.

REFERENCES:

1. Akimov, O.O. (2014). Psykholohichni aspekty proiaviv koruptsii v derzhavnomu upravlinni [Psychological aspects of corruption in public administration]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol.1, pp. 181–188 [in Ukrainian].
2. Akimov, O. (2018a). Funktsionalni chynnyky systemohenezu profesiinnoi diialnosti derzhavnykh sluzhbovtziv [Functional factors of the system genesis of the professional activities of civil servants]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 24, pp. 68–74. DOI: 10.32702/2306-6814.2018.24.68 [in Ukrainian].
3. Akimov, O. (2018b). Kontsept systemohenezu profesiinnoi diialnosti derzhavnykh sluzhbovtziv. Investytsii: praktyka ta dosvid [The concept of the system genesis of the professional activities of public servants]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 23, pp. 133–138. DOI: 10.32702/2306-6814.2018.23.133 [in Ukrainian]

4. Akimov, O. (2019). Robastnist systemy profesiinoi diialnosti derzhavnykh sluzhbovtziv: systemoheneznyi kontekst [The robustness of the system of professional activity of public employees: systemogenesial context]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 104–109. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.5.104 [in Ukrainian].
5. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of modern Ukraine]. Retrieved from: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=26159 (assecced date 26.09.2023) [in Ukrainian].
6. Zablotskyi, A.R. (2018). Suchasnyi pohliad na usynovlennia ditei-syrit yak na alternatyvnu formu derzhavnoi opiky [A modern view of the adoption of orphans as an alternative form of state care]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu Ukraina*. 1 (15) m. Khmelnytskyi, 2018 r. S. 145–148 [in Ukrainian].
7. Dokienko, L.M., Klymenko, V.V., & Akimova, L.M. (2011). *Investytsiinyi menedzhment [Investment management]*. Akademvydav, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
8. Klymenko, V.V., Akimova, L.M., & Dokienko, L.M. (2015). *Finansovyj rynek [Financial Market]*. Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
9. Kupenko, O.V. (2020). *Sotsialna robota: vid teorii do praktyky [Social work: from theory to practice]*. Sumy : Sumskyi derzhavnyi universytet, S. 192 [in Ukrainian].
10. Mordan, O. (2012). Mizhnarodna praktyka reformuvannia derzhavnoi systemy opiky: dosvid dlia Ukrainy [International practice of reforming the state guardianship system: experience for Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia : zbirnyk nauk. Prats. № 2*. S. 75–85 [in Ukrainian].
11. Plisko, Ye., & Tishchenko, V. Analiz suchasnoho stanu sotsialnoho zakhystu ditei-syrit ta ditei pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia [Analysis of the current state of social protection of orphans and children deprived of parental care]. Retrieved from: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/259992/256359> (assecced date 26.09.2023) [in Ukrainian].
12. Somin, O. (2020). Pravovi zasady vlashtuvannia ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia: problemni pytannia ta napriamy vyrishennia [Legal basis for placement of orphans and children deprived of parental care: problematic issues and solutions]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. 5. Retrieved from: http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/5/tom_1/16.pdf (assecced date 26.09.2023) [in Ukrainian].
13. Tsybulko, L.H., & Akhtyrskya, K.V. (2019). Orhanizatsiia sotsialno-pedahohichnoi roboty z ditmy-syrotaamy ta ditmy, pozbavlenymy batkivskoi opiky, u Belhii [Organization of socio-pedagogical work with orphans and children deprived of parental care in Belgium]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*, 1 (324). Retrieved from: <http://visnyk.lguniv.edu.ua/index.php/vped/article/view/30/27> (assecced date 26.09.2023) [in Ukrainian].
14. Sukhova, K., Borodin, Y., Tarasenko, T., & Komarova, K. (2022). Organizational mechanism of state management of social services in territorial communities. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 12(1), XXVII, 188–192 [in English].
15. Venediktov, V., Boiko, V., Kravchenko, I., & Tyshchenko, O.(2021). European standards of mediation in civil disputes and their implementation in Ukraine: theory and practice. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 11(2), XXI, 25-29 [in English].
16. Zapara, S., Pronina, O., & Lohvinenko, M. (2021). Legal regulation of the land market: European experience and Ukrainian realities. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 11(2), XXI, 18–24 [in English].